

Czeglédi Pál: Piaci intézmények és gazdasági növekedés: a modern osztrák iskola nézőpontja

Ritka örömet jelent a társadalomtudományok művelői számára, amikor egy-egy monográfia nem a fővárosi vízfejben keletkezik, hanem valamely vidéki szellemi központban folyó kutatások eredményeképp lát napvilágot. Annak meg különösen kell örülnünk, főleg a mai tudományellenes és könyvtől irtózó légkörben, hogy akad olyan kiadó, aki élő magyar szerző – sőt fiatal kutató – munkáját adja közre. Czeglédi Pál, a Debreceni Egyetem adjunktusa a jelen könyvével bizonyára beírta magát a magyar közgazdasági gondolkodás történetébe.

Miről is szól e kötet? Voltaképp két párhuzamos elemzést olvashatunk, amelyek egymást kiegészítik. Az egyik, a gazdasági növekedés elméletéről, a növekedés tényezőiről és mechanizmusáról szól. A másik pedig, a főáramú közgazdaságtanban megszokott módon mennyiségileg is értelmezni próbálja a növekedés egyes összetevőit.

A hét fejezetre tagolt kötet elméleti igényű, de fontos gyakorlati és világgazdasági következtetéseket is megfogalmaz. Elemzési kerete a főárammal versenyviszonyban álló, és az elmúlt évtizedekben főleg az Egyesült Államokban művelt osztrák iskola felfogása. Ez – a főleg von Mises, von Hayek, Kirzner és Boettke nevéhez köthető – az új intézményi közgazdaságtan egyik irányataként értelmezhető áramlat a gazdasági növekedés tényezőinek magyarázatában nem a közismert tőke-munka-föld, vagy tőke-munka-pénzügyi közvetítés hármásából indul ki, hanem a gazdasági szereplők közt kialakuló *játékszabályok, ösztönzők és innovációk* világából. Épp ezért nem a befektetések nagyságát, hanem

az emberi szabadságot tekinti a gazdaságfejlődés alapvető mozgatórugójának. Ebből adódóan elsősorban a tulajdoni viszonyok és a szerződéses szabadság összefüggésében értelmezi a piacot, és azt egyáltalán nem tekinti „fekete doboznak”, mint a neoklasszikus és a nyomában járó főáramú közelítés. Ezért az intézmények megléte végső soron csak peremfeltétel, a lényeg ugyanis *minőségük*. Az piachoz pedig nem passzív, hanem jó minőségben szabályozó, a versenyt és a közérdeket érvényre juttató, erős állam tartozik.

Czeglédi Pál elemzésének első kétharmadában – a főáramú közelítéssel konstruktívan vitatkozva – kifejti a formalizálással szemben kételyeit hangoztató osztrák iskola érveit. Majd ezután csavar egyet az érvelésen, és a főáramból ismert mennyiségi mutatókkal és ökonometria elemzéssel igazolja álláspontját. *A legeltérőbb esetek* bevett módszerét alkalmazza, amikor két nagyon más fejlettségű, más földrészen lévő és más fejlődéstörténeti örökséget cipelő országot vet egybe. Ezek: Afrika sikerállama, a magas növekedés és államháztartási többletek kettősével rendelkező Botswana, valamint az egykor a reformok bajnokának számító, évtizedünkben azonban a ki-fulladás jeleit mutató Új-Zéland. A két esettanulmány és a panelelemzés meggyőzően igazolja, hogy a tényezőadottságnál, a történelmi örökségnél, a gazdaságpolitikai választásoknál és a többi hagyományos magyarázó változónál erőteljesebben határozza meg a végeredményt az intézmények minősége és a szabályozás koherenciája.

A kötet kiemelkedő erénye, hogy a szerző szabatos stílusban, egymásra szervesen épülő fejezetekben fejti ki gondolatait, és közismertnek messze nem mondható, a fejlődélmélet és a növekedés kutatóinak legtöbbjét vitára sarkalló eredményekre jut. A számsza-

ki elemzés jó része mellékletben, az irodalmi utalások a lábjegyzetekben találtak helyet, így a kifejtés fő vonalát könnyű követni. A szerző eredményei mind a nemzetközi irodalomban újak mondhatók, mind pedig a hazai gyakorlat számára hasznosíthatók. Különösen fontos a szabályozás ellentmondásmentes és összehangolt voltára és az intézményi minőség döntő jelentőségére vonatkozó felisme-

rése, bár ebből sok vigaszt sem a jelen, sem a közeljövő szempontjából nem meríthetünk. De legalább megtudhatjuk, hogy van kiút a stagnálásból, és hogy merre is van az. (*Czeglédi Pál: Piaci intézmények és gazdasági növekedés: a modern osztrák iskola nézőpontja. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2007*)

Csaba László

az MTA levelező tagja/CEU

Magyar Agora

Az ELTE Társadalomtudományi Karának gondozásában a tavalyi év végén jelent meg egy olyan tanulmánykötet, amely egy Magyarországon még új „társadalomtudományos vállalkozás”, a deliberatív közvélemény-kutatás hazai tapasztalatáról számol be. A Szalai Júlia által jegyzett bevezetést követően kilenc tanulmány foglalkozik a *Magyar Agora* névvel is illetett kezdeményezés hátterével, jellemzőivel, eredményeivel. Az ismert szociológusok, Örkény Antal és Székelyi Mária mellett ez- eddig ismeretlen és kevésbé ismert nevek is felbukkannak a tanulmányok szerzői között. A kötet ugyanis egy olyan kutatószemináriumi munka eredménye, amelyben hallgatók és oktatók közösen vettek részt.

A *Magyar Agora* témája Magyarország egyik legfontosabb társadalmpolitikai kérdése, a cigányság helyzete volt. Ezen belül a szegénység, a diszkrimináció és a szegregáció témaköreit járták körbe a kutatás módszertani szempontból újak mondható kezdeményezés résztvevői. Hogy miben rejlik a módszer újdonsága? Abban, hogy egy „hagyományos” közvélemény-kutatással szemben a kérdőíves adatfelvételt követően a válaszadók egy részét beszélgetésre invitálják a kutatók. Olyan, szemtől szembeni csoportos beszélgetésre, ahol lehetőség van arra, hogy a válasz-

adók kilépjenek passzív, kizárólag az információ egyirányú átadására koncentráló szerepközből. Ahol vitázhatnak egymással, ahol meghallgathatják egymás érveit. Majd ezt követően a kutatók újra kérdőíves adatfelvétellel mérik a beszélgetés eredményeként kialakult esetleges véleményváltozást. A kísérletnek is felfogható kezdeményezés fő célja tehát annak megválaszolása, hogy a beszélgetésnek, a vitának, az eltérő vélemények megismerésének milyen hatása van a résztvevők gondolataira, benyomásaira, esetleges előítéleteire.

A csoportos beszélgetések előtti helyzetképet *Örkény Antal* és *Székelyi Mária* mutatja be az olvasóknak. A romákkal kapcsolatos negatív attitűdökkel, a gettósodással, a roma és nem roma kapcsolat megterheltségével kapcsolatos eredményeket találunk itt. A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok előítéletre való lehetséges „reagálásait” már az 50-es években összegyűjtötték a szociálpszichológusok. E tankönyvi tétel ismerete ellenére megdöbbentő találkozni azokkal az eredményekkel, amelyek az asszimilálódott, magas státusú cigány származásúaknak a romákkal kapcsolatos leértékelésre vonatkoznak.

A tanulmány szerzői tematikus egységekben mutatják be a szegénységgel, a diszkriminációval, a szegregációval és a politikával, társadalmpolitikával kapcsolatban artikulált